

УДК 930.25(73)

Л. Л. ЛЕВЧЕНКО*

**ДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВУ
СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ**

(Закінчення. Початок у № 6, 2009 р.)

У статті, присвяченій 75-й річниці Національного архіву і Адміністрації документації Сполучених Штатів Америки (NARA), висвітлено основні етапи розвитку NARA, проаналізовано структуру, систему і мережу архівних установ, що йому підпорядковані.

Ключові слова: Національний архів Сполучених Штатів Америки; Національний архів і Адміністрація документації США; структура Національного архіву і Адміністрації документації США; президентські бібліотеки у Сполучених Штатах Америки; федеральні центри документації у США; управління архівною справою на території США.

Нині Національний архів США (далі – NARA) – одна з найважливіших урядових агенцій виконавчої гілки влади у цій країні та один із найбільших архівів світу. До його системи входять, крім *Національного архіву* у Вашингтоні, *федеральні центри*, які виконують функцію регіональних архівів у системі Національного архіву, *президентські бібліотеки* та *архіви*, які NARA приєднав до себе як дочірні на підставі підписаних письмових угод, укладених між Національним архівом та конкретною архівною установою. Отже, мережа федеральних архівних установ США складається з таких установ.

Національний архів (будинки за адресами¹: 700 Pennsylvania Avenue, NW Washington, DC 20408-0001; 8601 Adelphi Road College Park, MD 20740-6001) поєднує у собі функції органу виконавчої влади, здійснює управління федеральними архівами на усій території США, комплектується та зберігає документи центральних федеральних органів влади. Загальна штатна чисельність співробітників понад 3 тис. одиниць. Його очолює Архівіст США (Archivist of the United States), який керує Національним архівом та Адміністрацією документації на підставі закону 1984 року².

---

* Левченко Лариса Леонідівна – кандидат історичних наук, директор Державного архіву Миколаївської області.

Архівіст має заступника (Deputy Archivist of the United States), який виконує його обов'язки у разі відсутності, очолює штаб архіву, наглядає за дотриманням закону "Про свободу інформації"³, розглядає скарги персоналу щодо дискримінації у сфері зайнятості, здійснює аудит тощо.

Національний архів структурно поділяється на такі управління:

1. *Управління політики і планування* (Policy and Planning Staff) керує офісом Архівіста, розробляє і впроваджує стратегічні плани розвитку⁴ на підставі закону від 3 серпня 1993 року⁵, здійснює щорічне планування, готує звіти, розробляє стандарти, забезпечує доступ фізичних та юридичних осіб до документів архіву, координує візити до NARA фахівців з інших архівів США та закордонних архівів, підтримує контакти з національними і міжнародними архівними організаціями, координує виконання заходів, передбачених законом від 18 жовтня 1998 року⁶, спрямовує, керує і координує діяльність Національного архіву в Інтернеті та веде внутрішній веб-сайт архіву.

2. *Управління зв'язків із Конгресом* (Congressional Affairs Staff) підтримує зв'язки між архівом і Конгресом, його членами і комісіями, бере участь у слуханнях, подає на розгляд пропозиції щодо прийняття законодавчих актів у галузі архівної справи; планує, керує, координує діяльність архіву в Інтернеті (згідно з напрямом діяльності); координує законодавчі програми NARA; планує, спрямовує, адмініструє і координує діяльність NARA в Інтернеті, у тому числі на широковідомих веб-сайтах і внутрішньому веб-сайті (згідно з напрямом діяльності управління).

3. *Управління міжнародних і громадських зв'язків* (Public Affairs and Communications Staff) координує професійні зв'язки з іноземними та національними професійними науковими і науково-технічними організаціями; висвітлює інформацію про новини та події у структурі NARA; підтримує зв'язок архіву з мас-медіа та громадськістю через оприлюднення прес-релізів, громадських оголошень та інших інформаційних матеріалів; готує відкриття виставок, публічні програми, висвітлює колекції унікальних документів та документів, що мають особливий інтерес для мас-медіа та широких кіл громадськості; підтримує зв'язок з радіо та телевізійними каналами і журналістами щодо оприлюднення інтерв'ю архівістів, підготовки телевізійних фільмів і програм про архіви; знаходить партнерів для просування NARA програм; готує періодичні видання архіву.

4. *Управління справедливої зайнятості і професійних програм* (Equal Employment Opportunity and Diversity Programs) несе відповідальність за забезпечення рівноправного і справедливого ставлення до всіх співробітників і заявників, ліквідацію дискримінаційної практики, сприяє культурній різноманітності кадрового складу; проводить службові

розслідування, аналізує факти та приймає остаточні рішення у скаргах на дискримінацію за расовою належністю, кольором шкіри, статтю (у тому числі й сексуальні домагання), релігійними поглядами, сексуальною орієнтацією, віком, інвалідністю. Розробляє плани і реалізує заходи професійної підготовки і перепідготовки. Займається працевлаштуванням представників національних меншин, жінок, осіб з обмеженими можливостями, інвалідів, ветеранів. Наглядає за дотриманням законодавства у цих сферах⁷.

5. *Генеральний юрисконсульт Національного архіву* (General Counsel) надає юридичні консультації, проводить правові дослідження і аналізи, захищає в адміністративних і Федеральному судах позиції Національного архіву; надає юридичну допомогу Фонду Національного архіву та президентським бібліотекам; консультує Білий Дім з питань архівної справи, розглядає правові аспекти доступу до президентських документів, адмініструє програми з етики архівістів, направляє на альтернативний перегляд рішення зі спірних питань. Контролює дотримання законодавства у галузі свободи інформації і архівної справи⁸.

6. *Управління контролю за інформаційною безпекою* (Information Security Oversight Office) несе відповідальність перед Президентом за здійснення контролю у галузях інформаційної та промислової безпеки. Управління виконує вказівки Ради національної безпеки і є структурним підрозділом NARA. Понад 60 агентств виконавчої гілки влади створюють секретні документи. Управління працює, керуючись Адміністративним порядком 12958 “Класифікація національної секретної інформації” (Executive Order 12958, Classified National Security Information) та Адміністративним порядком 12829 “Національна програма промислової безпеки” (Executive Order 12829, National Industrial Security Program). Здійснює контроль за приналежністю документації до категорії таємної, вирішує питання щодо доступу до таємних документів, розглядає скарги тих структур та осіб, яким відмовлено у розсекречуванні, готує і подає урядові щорічні звіти про стан справ в обох напрямках.

7. *Національна комісія з історичних публікацій і документації* (the National Historical Publications and Records Commission, NHPRS).

8. *Управління державних інформаційних служб* (Office of Government Information Services) створено 2007 року для моніторингу дотримання Закону про свободу інформації (the Freedom of Information Act).

9. *Управління Генерального інспектора* (Office of the Inspector General) відповідає за стан економіки Національного архіву, виявлення і попередження розтрат, шахрайств, зловживань і безгосподарності; веде слідство у карних справах, пов'язаних із незаконними діями у системі Національного архіву; інформує Конгрес з питань порушення господарського законодавства; надає рекомендації щодо попередження зловживань.

10. *Управління Федерального реєстру* (Office of the Federal Register) видає офіційні тексти федеральних законів, президентські документи, адміністративні правила і повідомлення, оприлюднює інформацію про стан федеральних організацій, програм і заходів; інформує населення про їхні права і обов'язки; забезпечує форум громадськості у демократичних процесах. Реєстр видань Управління включає: Federal Register (щоденно), Code of Federal Regulations (Кодекс федеральних правил), US Statutes at Large (Реєстр доручень уряду), Weekly Compilation of Presidential Documents (щотижневі анотовані переліки документів, підписані президентом), Public Papers of the President (публічні промови президентів), US Government Manual (посібник уряду Сполучених Штатів).

11. *Управління президентських бібліотек* (Office of Presidential Libraries) керує мережею президентських бібліотек (налічується 13 бібліотек, починаючи з 31-го президента Герберта Гувера). Це – не традиційні бібліотеки. Це архіви, що зберігають і забезпечують доступ до документів президентів США. Коли черговий президент залишає свій пост, NARA розробляє проект створення чергової бібліотеки, у тому числі умови придбання, зберігання, використання історичних документів. Управління забезпечує контроль за бюджетним фінансуванням бібліотек, підтримує зв'язки з колишніми президентами та посадовими особами їх адміністрацій з питань організації, зберігання, створення довідкового апарату до президентських документів.

12. *Управління служб документації* (Office of Records Services) відповідає за обробку документів, комплектування, зберігання тощо. У складі Управління існує *Центр з вивчення законодавчих архівів*, створений 1988 року, який співпрацює з *Консультативним комітетом з документів Конгресу*, створений у 1990 році⁹. Останній, під керівництвом Генерального секретаря Сенату та одного з чиновників Білого Дому, розробив політику і стратегію Центру, забезпечуючи прямий зв'язок між Капітолієм і Національним архівом. У NARA зберігається понад 380 млн. аркушів законодавчих документів. Коли кожні два роки Білий Дім закриває сесії Конгресу, архівісти упорядковують документи чергової сесії і залишають їх для зберігання на місці ще на чотири роки, а потім документи надходять до Національного архіву. Обсяг законодавчих актів в NARA постійно поповнюється. Директор Центру Річард Хант нещодавно зазначив, що з 1980 року до 2008 року їх загальний обсяг збільшувався вдвічі кожні 10 років, а 2009 року на зберігання надійшло понад 13 млн. аркушів законодавчих матеріалів. Центр здійснює архівне описування і каталогізацію законодавчих актів, виявляє історичні документи, актуальні для розв'язання проблем сьогодення. Наприклад, нещодавно центр вивчав причини та перебіг подій Великої Депресії, опрацьовував звіти Банківського і Валютного комітетів

за 1913–1946 та 1947–1968 роки. Також до складу Управління входить *Архівний бібліотечно-інформаційний центр*.

13. *Управління федеральними центрами документації* (Office of Regional Records Services) керує регіональними філіями Національного архіву, консулює їх з питань комплектування, зберігання, описування документів для ARC-каталогу, перевіряє роботи, забезпечує бюджетне фінансування тощо.

14. *Управління інформаційних технологій* (Office of Information Services) керує усіма процесами, що стосуються розвитку інформаційних технологій, програм, проектів та інфраструктури NARA. До складу Управління входить декілька відділів, у тому числі відділ по роботі з електронними документами (зберігання і обробка електронних документів), відділ інформаційної безпеки (розробляє і реалізує програми інформаційної безпеки, виявляє, реєструє та реагує на інциденти), відділ адміністрування та політики в галузі інформаційних технологій (планує, розробляє, переглядає політику NARA в галузі інформаційних технологій, адмініструє БД) тощо.

15. *Офіс Адміністрації* (Office of Administration) включає декілька відділів, у тому числі фінансовий, службу людських ресурсів, службу архівних засобів і майна, відділ охорони тощо.

NARA комплектується лише тими документами, що пройшли експертизу і справді мають історичну цінність. Вони складають лише від 2 до 5 % всього масиву документів, що утворюється в результаті діяльності урядових установ протягом року. У Національному архіві зберігається понад 9 млрд. аркушів документів на паперовій основі, 20 млн. фотографій, 15 млн. мап, схем і діаграм, аерофотознімків, архітектурних креслень, патентів і планів, 365 тис. роликів документів на плівкових носіях, 110 тис. відеокасет, мільярди машинозчитувальних документів. У будинку NARA на Пенсільванія авеню зберігаються федеральні документи органів виконавчої та судової гілок влади за період до 1900 року. Серед них – документи Бюро управління земельними ресурсами, Бюро перепису населення, Бюро у справах індіанців, митної служби, берегової охорони, ветеранської адміністрації, судових установ тощо. У підрозділі NARA на Коледж парк зберігаються федеральні документи органів виконавчої влади, утворені після 1900 року. Це документи департаментів сільського господарства, торгівлі, освіти, енергетики, охорони здоров'я, соціальних служб, внутрішніх справ, юстиції, праці, фінансів, транспорту, будівництва житла і розвитку міст та інших установ. Також в архіві на Коледж парк документи різних департаментів Міністерства оборони, його попередників та військових відомств.

Федеральну систему архівів було створено 1968 року, щоб зберегти найбільш цінні регіональні історичні документи, зробити їх доступними для місцевих дослідників¹⁰. *Федеральні агенції представлені 19 архівами у 9 регіонах країни (Тихоокеанський регіон – 5 архівів, регіон Великих американських озер – 2, Центральний рівнинний регіон – 3, Середньо-Атлантичний регіон – 2, Південно-Західний регіон – 1, Північно-Східний регіон – 3, Південно-Східний регіон – 2, гірський регіон – 1, центр документації з особового складу у Сент-Луїсі – 2)*. У цілому вони зберігають 27 млн. кубічних футів архівних документів, що становить майже 80 млрд. аркушів на паперовій основі. Федеральні центри виконують щорічно понад 13 млн. запитів (6 тис. запитів щогодини), їх комплектують документацією 400 найменувань федеральних агенцій, загальна штатна чисельність становить 1100 працівників¹¹. Останнім часом дослідники, які працюють у віддалених від регіональних архівів місцях, можуть отримати необхідні їм документи практично у день надходження запиту до архіву завдяки комп'ютерній системі SmartScan, впровадженій у жовтні 2007 року, що дає змогу сканувати необхідні документи і направляти їх користувачу електронною поштою. Сховища деяких федеральних центрів розташовано на глибині 80 футів під землею у природних лакунах вапняку (Ліз Самміт (штат Міссурі) та Лінікса (штат Канзас), що дозволяє використовувати функцію природного клімат-контролю. Це є ідеальним і надзвичайно рентабельним варіантом зберігання електронних та аудіовізуальних документів. Саме у цих сховищах NARA зберігає колекції фотографій, зроблених першим супутником розвідувальної системи США CORONA у 1960–1972 роках та кіноматеріали, що охоплюють більшість воєнних конфліктів, у яких Сполучені Штати брали участь протягом ХХ століття. Одним із завдань федеральних центрів документації завжди була експертиза цінності документів на паперовій основі, відбір на постійне зберігання цінних для історії документів та вилучення для знищення документів, що не мають історичної цінності. З впровадженням електронного документообігу ця функція автоматично перейшла на електронні документи.

Територіально федеральні агенції розподілені таким чином¹².

Тихоокеанський регіон

Архів в Анкореджі, штат Аляска (654 West Third Avenue, Anchorage, Alaska 99501-2145) приймає документи більш ніж 60 федеральних відомств та Федерального суду Аляски. Зберігає понад 19 тис. кубічних футів документів на паперовій основі та понад 90 тис. роликів мікрофільмів; архів у Лагуна Нігуел, штат Каліфорнія (24000 Avila Road, 1st Floor, Laguna Niguel, CA 92677-3497), зберігає документи федеральних відомств і судів штатів Аріizona, Каліфорнія, Невада та округу Кларк; архів у Ріверсайді, штат Каліфорнія (23123 Cajalco Road, Perris, CA

92572-7298) зберігає документи федеральних судів міст Феніксу, Таксони, Юми (штату Арізона), міст Лос-Анджелес, Сан-Бернардіно, Сан-Дієго, Санта-Ана і Санта-Барбара (штату Каліфорнія), міста Лас-Вегас (штату Невада) та округу Кларк. Це справи про банкрутство, цивільні, карні справи та документи апеляційних судів; цей архів не має документів, що містять генеалогічну інформацію; архів у Сан-Франциско, штат Каліфорнія (1000 Commodore Drive, San Bruno, CA 94066-2350) сформований з документів федеральних відомств північної і центральної Каліфорнії, Невади (за винятком округу Кларк), Гавайських островів, американських Самоа та іншої підпорядкованої території навколишніх Тихоокеанських островів. Ці документи є основними ресурсами для вивчення азійсько-тихоокеанської міграції, історії американських індіанців, морської історії та інших аспектів; архів у Сіетлі, штат Вашингтон (6125 Sand Point Way, NE, Seattle, WA 98115-7999) комплектується документами близько 100 федеральних відомств Тихоокеанського регіону та федеральних судів штатів Айдахо, Орегон, Вашингтон, зберігає понад 36 тис. кубічних футів документів за період 1850–1990 років, а також документи федеральних переписів населення за 1790–1930 роки.

Регіон Великих американських озер

Архів у Чикаго, штат Іллінойс (7358 Pulaski Road, Chicago, IL 60629-5898) комплектується документами близько 100 федеральних відомств штатів Іллінойс, Міннесота, та Вісконсін, а також документами федеральних судів штатів Індіана, Мічиган, Огайо, Іллінойс, Міннесота, Вісконсін. Загальна кількість документів становить 78 тис. кубічних футів за період 1800–1990 років. До архіву у Дейтоні, штат Огайо (3150 Springboro Road, Dayton, OH 45439-1883; 8801 Kingsridge Drive, Dayton, OH 45458), надходять документи федеральних відомств штатів Огайо, Індіана і Мічиган. Архів має два окремі підрозділи у Дейтоні та у Кінгсрайдж.

Центральний рівнинний регіон

Архів у Лінксі, штат Канзас (17501 West 98th Street, Ste. 31–50, Lenexa, KS 66219–1735) приймає на зберігання документи федеральних відомств штатів Айова, Канзас, Міссурі, Небраска, а також Департаменту у справах ветеранів і Внутрішньої податкової служби; архів у Канзас-сіті (400 West Pershing Road, Kansas City, MO 64108-4306) зберігає понад 35 тис. кубічних футів архівних документів за період 1821–1980 роки. Ці документи надійшли від 70 федеральних установ штатів Айова, Канзас, Міннесота, Міссурі, Небраска, Північна та Південна Дакота, федеральних судів штатів Айова, Канзас, Міссурі, Небраска. Крім документів місцевого значення, що висвітлюють розвиток регіону та історію американських індіанців, архів зберігає великі ко-

лекції мікрофільмів (нещодавно для архіву побудовано нове приміщення); більшість документів архіву у Ліз Самміт, штат Міссурі (200 Space Centre Drive, Lee's Summit, MO 64064-1182) надійшло від федеральних відомств та судових установ Нью-Джерсі, Пуерто-Ріко, Віргінських островів та судів Нью-Йорка. Архів має підземне архівосховище площею 500 тис. квадратних метрів.

Середньо-Атлантичний регіон

Представлено двома архівами, розташованими у Філадельфії, штат Пенсільванія. Один з них, що знаходиться у центрі міста (900 Market Street, Philadelphia, PA 19107-4292), зберігає понад 65 тис. кубічних футів архівних матеріалів за період з 1789 до 1980-х років. Це судові, цивільні і військові архіви майже 80 федеральних відомств і федеральних судів штатів Делавер, Меріленд, Пенсільванія, Вірджинія, Західна Вірджинія. Архів також зберігає документи військових відомств цих штатів, таких як медичні заклади, управління генерал-квартирмейстера, інженерного корпусу, управління морського транспорту, військово-повітряних сил. У колекції архіву документи берегової охорони США, Митної служби, Служби національних парків, монетного двору США, Служби імміграції та натуралізації, Національного управління з аеронавтики та досліджень космічного простору;

Інший архів знаходиться на півночі міста Філадельфія (14700 Townsend Road, Philadelphia, PA 19154-1096) та зберігає документи ще з тих часів, коли Філадельфія була столицею Сполучених Штатів (1790–1800): федеральних судових установ, митної служби, торгових портів Філадельфії і Балтимору, документи періоду Громадянської війни, Першої і Другої Світових воєн тощо. Архів комплектується документами штатів Делавер, Меріленд, Пенсільванія, Вірджинія, Західна Вірджинія. Загалом в архіві зберігаються мільйони аркушів документів за період з 1789 по 1990-ті роки, 38 тис. рулонів мікроплівки, більша частина з них – документи федеральних переписів населення за 1790–1930-ті роки.

Південно-Західний регіон

Архів у Форт-Уорті, штат Техас (501 Felix Street, Fort Worth, TX 76115-0216). Він зберігає документи понад 100 федеральних відомств і судових установ штатів Арканзас, Луїзіана, Оклахома і Техас. У 2007 році архів отримав новий будинок з особливою, не водяною, системою пожежогасіння, жорстким екологічним контролем та декількома рівнями безпеки (1400 John Burgess Drive, Fort Worth, TX 76140). Загальна колекція архіву, розміщеного у трьох будинках, налічує 1,4 млн. архівних боксів.

Північно-Східний регіон

Архів у Піттсфілді, штат Массачусетс (10 Conte Drive, Pittsfield, MA 01201-8230), зберігає документи території Нової Англії з 1789 року. Вони висвітлюють історію, економіку, державне управління, політичну ситуацію регіону. Значна кількість колекції архіву – документи генеалогічної тематики, які містять списки іммігрантів, що прибували у різні часи в американські порти, документи військовослужбовців, афроамериканців та індіанців; архів у Бостоні, штат Массачусетс (380 Trapelo Road, Waltham, MA 02452-6399) зберігає документи федеральних установ штатів Коннектикут, Мен, Массачусетс, Нью-Гемпшир, Род-Айленд, Вермонт за період 1789-1970-х років, документи судових установ з 1970-х років, генеалогічну інформацію; найбільший архів Північно-Східного регіону знаходиться у Нью-Йорку (201 Varick Street, 12th Floor, New York, NY 10014-4811) і зберігає документи федеральних установ, починаючи з 1685 року до наших днів. Це більше, ніж 85 тис. кубічних футів архівних документів, у тому числі й документи переписів населення за період 1790–1930 років, документи федеральних, окружних і апеляційних судів США. Архів комплектується документами більше, ніж 80 федеральних установ Нью-Джерсі, Нью-Йорку, Пуерто-Ріко, Віргінських островів. Документи архіву висвітлюють процеси імміграції до США, натуралізації, події Громадянської війни, Першої і Другої Світових воєн, Холодної війни, розвиток економіки і бізнесу, мистецтва, боротьбу зі злочинністю тощо.

Південно-Східний регіон

Архів в Атланті, штат Джорджія (5780 Jonesboro Road, Morrow, GA 30260-3806) налічує близько 105 тис. кубічних футів документації з історії штатів Алабама, Флорида, Джорджія, Кентуккі, Міссісіпі, Північна і Південна Кароліна, Теннессі за період 1716 рік – кінець 1980-х років, отриманої від більше, ніж 100 федеральних відомств і судових установ; 1 млн. 164 тис. 586 фотографій і негативів, у тому числі 385 тис. 586 фотодокументів Національного управління авіації та дослідження космічного простору; федеральні переписи населення за період 1790–1930 років; архів в Еленвуді, штат Джорджія (4712 Southpark Boulevard, Ellenwood, GA 30294-3595) відкрито 16 лютого 2005 року і він спроможний вмістити 1 млн. 740 тис. 600 кубічних футів документів. Нині його архівосховища заповнені лише 350 тис. кубічними футами документації. Він комплектується документами федеральних відомств штатів Алабама, Флорида, Джорджія, Кентуккі, Міссісіпі, Північна і Південна Кароліна, Теннессі.

Гірський регіон

Архів у Денвері, штат Колорадо (Denver Federal Center, Building 48, Denver, CO) зберігає документацію федеральних установ штатів

Колорадо, Монтана, Нью-Мексіко, Юта, Вайомінг, Північної і Південної Дакоти з 1972 року до наших днів (до 1972 року – документи двох останніх штатів зберігаються в архіві у Канзас-сіті). Фонди архіву представлені документами Бюро меліорації (12 тис. кубічних футів документації), Бюро з управління земельними ресурсами (7 тис. 500 кубічних футів), Академії військово-повітряних сил США (600 кубічних футів), Бюро у справах індіанців (3 тис. кубічних футів), Служби національних парків.

До складу NARA входить *Національний центр документації з особового складу у Сент-Луїсі*, штат Міссурі – найбільший у світі архів документів з особового складу¹³. Він має два структурні підрозділи (два будинки): військової і цивільної документації. У кожному з підрозділів зберігається по 2 млн. кубічних футів документації. Центр цивільної документації (Civilian Personnel Records, 111 Winnebago Street, St.Louis, MO 63118-4199) зберігає особові справи кадрового складу федеральних агенцій та медичні справи федеральних цивільних службовців з середини XIX століття, а також медичні картки членів родин військовослужбовців армії, військово-повітряних сил і берегової охорони. Центр військової документації¹⁴ (Military Personnel Records, 9700 Page Avenue, St.Louis, MO 63132-5100) зберігає 1,5 млн. особових справ¹⁵ офіцерського складу армії за період з 1 липня 1917 року до 30 вересня 2002 року, рядових армії за період з 1 листопада 1912 року до 30 вересня 2002 року, офіцерів і рядових військово-повітряних сил за період з 25 вересня 1947 до 30 вересня 2004 року, офіцерів флоту за період з 1 січня 1903 року до 31 грудня 1994 року, матросів за період з 1 січня 1886 року до 31 грудня 1994 року, офіцерів і рядових Морського корпусу за період з 1 січня 1905 року до 31 грудня 1998 року, офіцерів і рядових берегової охорони за період з 1 січня 1898 року, а також вільнонайманих працівників берегової охорони, служби рятування життя та служби маяків з 1864 року до 1919 року. Лорі Кокс-Поль у 2005 році в журналі “Prologue” зазначила, що до архівів у Сент-Луїсі протягом наступних 6 років надійде ще 55 млн. особових справ з усіх військових відомств. Тепер Центр військової документації проводить велику роботу з розсекречування документів і невдовзі загальнодоступними стануть відомості про 1,2 млн. колишніх моряків флоту і Морського корпусу, які служили у період між 1885–1939 роками.

Президентські бібліотеки, як центри зберігання документів президентів США, включають архівосховища, читальні зали, конференц-зали, музейні галереї, реалізують проекти для дослідників, викладачів, студентів, школярів і широкої громадськості. В мережі Інтернет кожна бібліотека має окремий веб-сайт.

Бібліотеку Герберта Гувера (Вест-Бренч, штат Айова) було відкрито для публіки 10 серпня 1962 року. З того часу бібліотеку відвіда-

ли 2,5 млн. осіб, у тому числі 2 тис. вчених з США та інших країн, які використали інформацію 7 млн. аркушів документів. У бібліотеці зберігається 150 колекцій документів, що висвітлюють життя й діяльність 31-го президента США Г. Гувера, розвиток економіки країни, сільськогосподарства, атомної енергетики, реорганізацію державного управління тощо (www.hoover.archives.gov).

В архіві *Бібліотеки Франкліна Д. Рузвельта* (Гайд-Парк, Нью-Йорк) понад 17 млн. аркушів документів, 130 тис. фотографій, сотні звукозаписів, 50 тис. книг, що висвітлюють життя та діяльність Франкліна та Елеонори Рузвельт, у тому числі приватна колекція Рузвельта із 22 тис. томів. Більшість документів було відкрито громадськості у 1950 році, через 5 років після смерті президента. Бібліотека реалізує ряд програм для громадськості, у тому числі “USO Show” та “Bivouac” (у ході заходів відтворюється епоха Рузвельта), щорічні Рузвельтівські читання, фестиваль дитячої книги, дні відкритих дверей тощо (www.fdrlibrary.marist.edu).

У *Бібліотеці Гаррі С. Трумена* (Індепендент, штат Міссурі) зберігаються три групи федеральних документів: Білого Дому, тимчасових комітетів, комісій і рад та секретної служби. Усі документи, крім 12 лінійних футів документації секретної служби, відкрито для дослідників. Серед документів – тексти указів президента, меморандуми, заяви, виступи, стенограми прес-конференцій, офіційні і неофіційні документи періоду Корейської війни, Нюрнберзького процесу, щоденник Трумена за 1947 рік, біографічні матеріали, що висвітлюють стосунки Трумена і Елеонори Рузвельт, Трумена і Гувера, Трумена й Ейзенхауера тощо. У фондах бібліотеки зберігається понад 20 тис. фотографій, 500 фільмів (208 годин), 900 записів з виступами Трумена, семигодинне інтерв'ю, яке Трумен дав 1961 року (усна автобіографія) (www.trumanlibrary.org).

Бібліотека Дуайта Д. Ейзенхауера (Ебілін, штат Канзас) зберігає рукописні і аудіовізуальні матеріали та документи часів його воєнної і цивільної кар'єри (1911–1952), президентства (1953–1961) та постпрезидентського періоду (1962–1969) (www.eisenhower.archives.gov).

Президент **Джон Ф. Кеннеді** 20 вересня 1961 року написав листа Архівісту Сполучених Штатів, в якому виявив бажання заснувати свою бібліотеку у Гарвардському університеті (Кембридж, штат Массачусетс) згідно з традиціями, започаткованими Рузвельтом, Труменом та іншими. За місяць до смерті Кеннеді відвідав Кембридж і обрав місце для будівництва бібліотеки, в якій він хотів облаштувати свій власний кабінет для роботи у постпрезидентський період. Продовження роботи зі створення бібліотеки почалося у грудні 1963 року, коли дружина, найближчі родичі та соратники Кеннеді вирішили, що бібліотека має стати єдиним національним меморіалом Кеннеді. Проект передбачав

бібліотеку і музей, школу державного управління та інститут політики. У 1965 році було виділено земельну ділянку і зібрано понад 20 млн. доларів, проте станом на 1971 рік будівництво ще й не розпочалося. Громадськість Кембриджу виступила проти будівництва бібліотеки, яка могла б викликати навалу туристів, безконтрольне виникнення фаст-фудів і сувенірних магазинів, що, на думку мешканців, мало б негативні наслідки. Ініціативна група подала позов до Федерального суду. Проте засновники бібліотеки бажали, щоб вона існувала у “щасливому місці”. Після років суперечок і протиріч нарешті обрали місце для бібліотеки на Колумбія-Пойнт, що на узбережжі Дочестерської затоки біля Бостону. Ніхто не був проти цього місця, оскільки воно було звалищем сміття. Офіційне відкриття бібліотеки відбулося 20 жовтня 1979 року. Будинок являє собою скляну конструкцію заввишки 38 м, а територія навколо озеленена. Ресурси *Бібліотеки Джона Ф. Кеннеді* представлено 15 млн. аркушів документів на паперовій основі, 400 тис. фотографій за період 1863–1984 роки, більше 7,5 млн. футів кіно, відеоматеріалами, відзнятими між 1910–1983 роками і 11 тис. роликів аудіозаписів за період 1910–1985 років. Бібліотека зберігає не лише документи президента і його соратників, але й фонди інших видатних діячів країни, у тому числі найбільшу колекцію рукописів Ернеста Хемінгуей. У фондах бібліотеки понад 1 тис. 100 інтерв’ю усної історії, створених на основі старішої програми збирання усної історії, розробленої вченим Колумбійського університету Алланом Невінсом у 1948 році (www.jfklibrary.org).

У фондах *Бібліотеки Ліндона Джонсона* (Остін, штат Техас) зберігається понад 45 млн. аркушів документів, які висвітлюють кар’єру президента Джонсона, його найближчих соратників, першої леді Берд Джонсон, доньок президента, політику США у роки президентства Джонсона, розвиток міжнародних відносин, економіки тощо. Серед них – документи Сенату за 1949–1961 роки, Білого Дому за 1963–1969 роки, Департаменту національної безпеки за 1963–1969 роки, документи щодо позицій США в ООН, ЮНЕСКО, ВОЗ та інших міжнародних організаціях. Бібліотека зберігає промови, звернення, фотографії, кіно, аудіо та відеозаписи, записи телефонних розмов президента та членів його кабінету (www.lbjlib.utexas.edu).

Бібліотека Річарда Ніксона (Йорба Лінда, штат Каліфорнія) довгий час являла собою швидше музей, ніж архів (там зберігалися лише особисті речі президента та його родини). Офіційні папери Ніксона до 2004 року зберігалися у будинку NARA на Пенсільванія авеню, а потім на Коледж Парк. У січні 2004 року Конгрес прийняв законопроект про заснування федеральної ніксонівської бібліотеки. Ще з 1996 року єпископ Джон Тейлор, директор приватної бібліотеки Ніксона, сперечався з доньками колишнього президента Трішою та Джулією Ніксон

щодо передачі приватної бібліотеки під контроль федерального уряду. Обидві доньки через наявність у фондах бібліотеки матеріалів з історії Уотергейтського скандалу були проти участі Ніксона в ньому та подій В'єтнамської війни. У 2003 році Конгрес проголосував за відміну закону, який забороняв членам родини Ніксона ознайомлюватися з матеріалами за період з 1969 до 1974 року. У травні 2005 року Джон Тейлор запропонував Національному архіву прийняти приватну бібліотеку Ніксона до свого складу і надати їй офіційне фінансування з федерального бюджету. 11 липня 2007 року приватна бібліотека Ніксона об'єдналася із федеральною бібліотекою Ніксона і стала одним з структурних підрозділів NARA. Після чого NARA виділив кошти на модернізацію будинку колишньої приватної бібліотеки і тепер планує перемістити документи періоду президентства Ніксона до Йорба Лінда. У фондах бібліотеки в Йорба Лінда зберігається приблизно 6,2 млн. аркушів документів на паперовій основі, а також фотографії, аудіо і відеозаписи. Ще 46 млн. аркушів поки що зберігаються у будинку NARA на Коледж Парк. (www.nixonlibrary.gov).

Бібліотеку Джеральда Форда (Університет штату Мічиган, місто Анн-Арбор, штат Мічиган) відкрито 27 квітня 1981 року. Окремо існує музей Джеральда Форда у рідному місті Форда Гранд-Репідс, штат Мічиган. Архівні фонди бібліотеки налічують понад 25 млн. аркушів документів на паперовій основі, майже 450 тис. фотографій, 787 тис. футів кіноматеріалів, три тисячі годин аудіо-, 3,5 тис. годин відеозаписів. Ядро колекції утворюють документи періоду перебування Форда на посту президента (www.fordlibrarymuseum.gov).

Бібліотеку Джиммі Картера (Атланта, Джорджія) відкрито 1 жовтня 1986 року. В її фондах зберігається 27 млн. аркушів документів на паперовій основі, 500 тис. фотографій, 40 тис. фільмів, аудіо- і відеокасет. Ця колекція охоплює усі сфери діяльності адміністрації президента Картера, зокрема, питання зовнішньої і внутрішньої політики, особисте життя. 834 фотографії та 800 рукописних аркушів документів оцифровані і доступні через електронний каталог (ARC) NARA. Через Інтернет також доступні тексти документів, які висвітлюють вручення Дж. Картеру Нобелівської премії миру 10 грудня 2002 року в Осло. Фонди бібліотеки значно збагачено завдяки усним інтерв'ю з Картером, членами його кабінету та членами родини за період 1978–1980, 1985–1990 роки (www.jimmycarterlibrary.org).

Бібліотека Рональда Рейгана (долина Семі, 40 миль від Лос-Анджелеса, Каліфорнія) – одна з найбільших президентських бібліотек, яку відкрито 4 листопада 1991 року. На відкритті були присутні відразу п'ять колишніх президентів Сполучених Штатів Америки: Річард Ніксон, Джеральд Форд, Джиммі Картер, Рональд Рейган і Джордж Буш-старший, та шість перших леді: Берд Джонсон, Пет Ніксон, Бетті

Форд, Розалін Картер, Ненсі Рейган та Барбара Буш. Бібліотеку Рейгана було побудовано виключно на приватні внески, які в сумі склали 60 млн. доларів. Також це одна з найбільш популярних бібліотек. Так, протягом 2007 року бібліотеку відвідало понад 305 тис. користувачів. У фондах бібліотеки знаходиться понад 55 млн. аркушів документів на паперовій основі, понад 1,6 млн. фотографій, 1,5 млн. футів кіно, відео, аудіо записів. Серед них: документи Ради економічних консультантів, Об'єднаного комітету начальників штабів, офісу Адміністрації президента, Верховного суду за 1981–1989 роки. Нещодавно бібліотека оприлюднила через Інтернет інформацію про розсекречені документи Ради Національної безпеки. У складі бібліотеки – великий павільйон (Air Force), площею 8 тис. 400 квадратних метрів, в якому діє постійна виставка літаків, що використовувалися адміністрацією президента Рейгана та його попередників у 1973-2001 роках (www.reagan.utexas.edu).

Бібліотека Джорджа Буша (Коледж Стейшен, Техас) – це 40 млн. аркушів документів на паперовій основі, 2 млн. фотографій, 10 тис. відеокасет, 1 тис. аудіокасет за період віце-президентства (1981–1989) та президентства Джорджа Буша-старшого (1989–1993). Документи висвітлюють операції у Перській затоці, падіння Берлінської стіни та возз'єднання Німеччини, розпад Радянського Союзу, підписання угоди між США і Радянським Союзом у 1991 році та між США і Росією у 1993 році про скорочення ядерної зброї, підписання Північноамериканської угоди між США, Канадою і Мексикою про вільну торгівлю у 1992 році тощо. У фондах бібліотеки зберігаються документи щодо особистої кар'єри Джорджа Буша, як конгресмена, посла США в Організації Об'єднаних Націй, начальника американського бюро зі зв'язків з Китайською Народною Республікою, голови Національного комітету Республіканської партії, директора ЦРУ. Бібліотеку відкрито 6 листопада 1997 року, нині частину бібліотеки закрито для проведення ремонтних робіт (www.bushlibrary.tamu.edu).

У складі Президентського центру Уільяма Дж. Клінтона: президентська бібліотека, Фонд Клінтона, Школа державної служби в університеті штату Арканзас та парк. Клінтонівський президентський центр відкрито 18 листопада 2004 року у місті Літл Рок, штат Арканзас. Вартість будівництва сягнула 165 млн. доларів, площа центру – 14 тис. квадратних метрів, площа парку – 113 тис. квадратних метрів. Фонди бібліотеки є найбільшими в системі президентських бібліотек. Вони налічують 76,8 млн. аркушів документів на паперовій основі, 1,85 млн. фотографій, 21 млн. повідомлень електронної пошти і 84 тис. 600 музейних експонатів. Документи сформовано у колекції: “Рада з внутрішньої політики”, “Міжвідомча робоча група з реформи у галузі охорони здоров'я”, “Федеральні звіти президентської комісії із захисту прав

споживачів”, “Консультативна рада з расових питань”, “Президентська консультативна комісія з Холокосту” тощо (www.clintonlibrary.gov).

Роботи зі створення *Президентського центру Джорджа Уокера Буша*, 43-го Президента Сполучених Штатів Америки, тривають. Планується, що комплекс буде вміщувати президентську бібліотеку, музей та інститут політики. Весь об'єкт згідно з проектом займатиме площу 100 тис. квадратних метрів у парку студентського містечка Південного методистського університету у Далласі, штат Техас. За прогнозами будівництво розпочнеться у кінці 2010 року, а відкриття центру заплановано на 2013 рік. Попередня вартість будівництва коливається від 200 до 500 млн. доларів. Тепер усі архівні матеріали і музейні експонати тимчасово розміщено у містечку Левісвілл, штат Техас. Обсяг цих документів сягає декількох мільйонів аркушів офіційних документів за період двох президентських строків Джорджа Буша (2001–2009), комп'ютерних файлів та аудіовізуальних записів (www.georgewbushlibrary.gov).

Ще одна категорія архівів у структурі Національного архіву і Адміністрації документації – *дочірні архіви* (Affiliated Archives)¹⁶. Вони виникли для організації архівної роботи у регіонах, коли NARA ще не мав філіалів, крім бібліотеки Рузвельта у Гайд Парку. Було визнано, що деякі історичні документи через місцеві причини та специфіку використання повинні зберігатися на місцях. Перший дочірній архів у структурі NARA з'явився 1953 року на підставі Закону 1950 року та укладеної угоди з Американською військовою академією у Вест-Пойнті. Як правило, архівні установи самі виходять з пропозицією приєднатися до Національного архіву. Вони повинні відповідати встановленим NARA критеріям і стандартам. Процес приєднання розпочинається з подання архівною установою-претендентом заяви до керівництва NARA, обстеження архіву та прийняття відповідного рішення. Після чого документи приєданого архіву отримують статус документів NARA і, хоча залишаються зберігатися на місцях, підлягають загальному обліку та введенню у довідники і бази даних Національного архіву. NARA отримує право контролю за умовами зберігання документів, обліком, наданням доступу, надає методичну і практичну допомогу, здійснює перепідготовку працівників. Доступ до документів дочірніх архівів забезпечується на підставі федерального законодавства. Проте з часом з'ясувалося, що дочірні архіви не вирішують повністю проблему зберігання документів на місцях. З 1968 року Національний архів розпочав створення мережі своїх філіалів, але дочірні архіви залишилися у системі NARA. З 1989 року NARA реалізовував офіційну програму нагляду та підтримки дочірніх архівів. У 1995 році Національний архів створив комісію для розгляду їх майбутнього, яка прийшла до висновку, що ці архіви все ж таки відіграють значну роль у системі NARA.

Зберігання документів в деяких з них мало свої позитивні моменти. Наприклад, для дослідників архівів Йеллоустонського Національного парку зручніше було використовувати документи в тих фізичних умовах, в яких вони були створені, користуючись консультаціями унікальних фахівців парку. Так само було з документами Військово-морської академії США, архівні матеріали якої, починаючи від моменту створення Академії у 1845 році, доцільно було залишити на місці¹⁷. Стратегічний план NARA 1997 року містив декілька конкретних напрямів щодо удосконалення роботи дочірніх архівів. Нині у системі NARA десять дочірніх архівів: бібліотека університету Північного Техасу (Дентон, штат Техас), архів Військової академії Сполучених Штатів (Вест Пойнт, Нью Йорк), архів Військово-морської академії США (Аннаполіс, штат Меріленд), Державний центр документації і архів у Нью-Мексико (Санта Фе, штат Нью-Мексико), архів історичного товариства штату Оклахома (Оклахома-сіті), архів Національного парку Йеллоустоун (Гардінер, штат Вайомінг), архів Бібліотеки Конгресу США (Вашингтон, округ Колумбія), архів Служби Національних парків (Вашингтон, округ Колумбія), архів Служби публікацій уряду Сполучених Штатів, державний архів штату Пенсільванія (Харісбург, штат Пенсільванія, вміщує Бюро архівів та історії, історичну і музейну комісію штату Пенсільванія).

Отже, мережа Національного архіву досить розгалужена і містить різні за статусом категорії архівів, підпорядковані єдиному федеральному управлінню. Крім того, при деяких архівних установах створено *науково-дослідні центри* архівознавчих, документознавчих, генеалогічних та історичних досліджень. Такі центри засновано при архівах у Анкоріджі, Сан-Франциско, Денвері, Атланті, Бостоні, Канзасі, Сент-Луїсі, Санта Фе, Нью Йорку, Сіетлі та в деяких інших архівах.

Основне фінансування Національного архіву здійснюється за рахунок державного бюджету. На 2009 фінансовий рік NARA отримав 459 млн. 277 тис. доларів, що на 12 % більше, ніж 2008 року. Виконуюча обов'язки Архівіста США Адріана Томас у журналі "Prologue" зазначила, що архівісти дуже задоволені збільшенням фінансування, оскільки це забезпечить виконання архівних програм. Це дозволить ввести в дію бібліотеку Джорджа Буша, розширити можливості архіву у зберіганні президентської документації шляхом збільшення штатної чисельності архіву на 15 осіб, ввести посаду карного слідчого в Управлінні генерального інспектора¹⁸. Із зазначеної суми на оренду, електроенергію, охорону та заробітну плату виділено понад 330 млн. доларів (2008 року – 315 млн.). На фінансування нового Управління державних інформаційних служб виділено мільйон доларів. Для надання грантів Національна комісія з історичних публікацій і документації отримала 9,25 млн. доларів. Для продовження створення архіву електронних документів (ERA) Конгрес асигнував 2009 року 67 млн. доларів проти

58 млн. доларів, виділених 2008 року. Понад 6 млн. доларів Конгрес виділив на створення бібліотеки колишнього президента Джорджа Буша і ще понад 50 млн. доларів для проведення ремонту і розширення бібліотек: Кеннеді у Бостоні і Рузвельта – у Гайд Парку, Нью-Йорк.

У травні 2009 року Президент США Барак Обама надіслав Конгресу пропозиції до бюджету 2010 року, в яких просив виділити для Національного архіву майже 467 млн. доларів, що на 7 млн. доларів більше, ніж 2009 року. Президент також звернув увагу на необхідність прийому на роботу нових працівників, оскільки майже чверть існуючого кадрового складу архіву найближчим часом відбуде у відставку. Президент також запланував значне збільшення фінансових асигнувань на створення архіву електронних документів: на потреби ERA Барак Обама запросив від Конгресу 85,5 млн. доларів, що на 18,5 млн. доларів більше, ніж минулого року¹⁹.

Діяльність Національного архіву нині зосереджено на розв'язанні завдань, які дозволять NARA і далі тримати провід у зберіганні національного історичного надбання²⁰.

Серед цих завдань виділено такі.

Комплексне, систематичне і динамічне зберігання електронних документів, незалежно від конкретного апаратного або програмного забезпечення, організація доступу користувачів до електронних документів. Шляхи реалізації цього завдання NARA вбачає в: адаптації традиційних архівних методів роботи до змін в галузі інформаційних технологій; дослідженні, розвитку й наданні послуг установам для більш ефективного управління електронними документами; забезпеченні цих послуг економічно ефективним шляхом, а саме, збереженості електронних архівів для потреб майбутніх користувачів; вивчення та реформування законодавчо-нормативної бази, яка повинна відповідати сучасним потребам розвитку архівної галузі.

Велике занепокоєння архівістів викликають крадіжки документів в архівах, втрата документів під час стихійного лиха, недостатня захищеність комп'ютерних мереж. NARA вбачає свою роль в готовності до надзвичайних ситуацій, і перш за все, в організації широкомасштабних робіт зі створення страхових фондів.

Нині лише 50 % документів на паперовій основі Національного архіву США описані і доступні дослідникам. Нові документи надходять на зберігання швидше, ніж вони можуть бути оброблені. У той же час постійно зростає попит користувачів, які не можуть отримати доступ до документів. Відставання в описуванні наявних архівних фондів налічує декілька десятиріч. *Тому це одним пріоритетним завданням є описування архівних фондів і колекцій, встановлення контролю над неописаними колекціями, щоб громадськість мала (у міру можливості) доступ до ще неописаних архівних матеріалів.* З цією метою архівісти удосконалюють робочі процеси, розуміючи, що описова стаття

є ключем для подальшого пошуку документа і забезпечення доступу до нього дослідників. NARA планує до 2016 року описати 95 % усіх наявних в системі Національного архіву документів, щоб вони могли бути відкриті дослідникам. Більше того, архів планує оприлюднити усі описові статті в on-line каталозі для інформування дослідників про обсяги і зміст документів NARA.

Описування документів йде поряд з організацією доступу дослідників через Інтернет не тільки до науково-довідкового апарату, але й до самих документів. *Реалізація програми "Архіви без стін" (Archives without walls) – це одне стратегічне завдання архівістів.* Оцифровування документів і створення інформаційно-пошукових систем, які допоможуть дослідникам знайти необхідну інформацію, реалізується завдяки співпраці NARA з державними і приватними структурами, фондами, що надають підтримку архівній галузі. В партнерських відносинах архів залишає за собою право власності не тільки на оригінал документу, але й на його цифрову версію. NARA планує, що на 2012 рік 1 % усіх архівних фондів вже буде оцифровано та доступно через Інтернет, тобто користувачі зможуть отримувати копії документів без взаємодії з персоналом архіву у будь-якому місці і у будь-який час.

З метою розвитку демократичного суспільства Національний архів планує встановити суворий порядок передачі архівних документів згідно із встановленими термінами від установ – джерел комплектування до NARA. Архівісти прагнуть, щоб на 2016 рік хоча б 85 % установ вчасно передали свої документи на зберігання. Що ж стосується паперів президента та його адміністрації, то на 2016 рік NARA планує встановити порядок, згідно з яким протягом 30 днів з моменту закінчення президентського терміну 100 % документів повинно бути передано до архіву. З метою реалізації цих планів фахівці NARA тісно співпрацюють з Адміністрацією Президента, Конгресом, іншими зацікавленими сторонами щодо перегляду законодавчо-нормативної бази з цих питань, надають консультації установам з організації діловодства та здійснюють оцінки, дослідження, перевірки діловодних підрозділів установ – джерел комплектування, контактують з промисловими і науковими експертами з питань розробки автоматизованих систем управління документацією і пошуку рішень, які б задовольняли потреби федеральних агентств і вимоги NARA.

Демократизації суспільства також буде сприяти розсекречування документів. *Архівісти намагаються підвищити ефективність процесу розсекречування.* У цьому аспекті для Сполучених Штатів важливим є перегляд основ законодавства у цій галузі, співпраця з ЦРУ щодо перегляду списків урядових установ і переліків секретних документів цих установ на відповідність грифам секретності, прискорення розгляду кандидатур архівістів для надання їм допуску до роботи із секретними документами та їх розсекречування. У планах NARA: до 2012 року ви-

явити 90 % усіх документів, які підлягають автоматичному розсекречуванню відповідно до Порядку № 12958²¹, забезпечення доступу до них користувачам, пошук способів поліпшення робіт з розсекречування, в тому числі з використанням можливостей міжвідомчого Національного центру з розсекречування.

Одним з основних пріоритетів у політиці Національного архіву є 100 % забезпечення архівних установ спеціально збудованими або пристосованими приміщеннями, які б відповідали усім архівним стандартам зберігання, підвищення заходів безпеки і охорони.

Вивчення інформаційних потреб користувачів, пошук творчих, інноваційних рішень для підвищення якості надання інформаційних послуг, продуктивності праці, компетентності співробітників, на думку NARA, дасть змогу архівним установам Сполучених Штатів на 2016 рік повністю задовольнити 90 % своїх користувачів, які відвідають архіви фізично, on-line, візьмуть участь в освітніх програмах, відео-конференціях, веб-трансляціях тощо. Стандартом 2016 року буде 100 % виконання запиту протягом 10 днів з моменту надходження, видача документів до читального залу протягом години, отримання копії через Інтернет протягом кількох хвилин.

NARA спрямовує свою діяльність та діяльність своїх структурних підрозділів на розвиток архівної освіти пересічних громадян. У Стратегічному плані NARA зазначено: "Люди повинні знати, що ми існуємо і що ми робимо. Крім того, архів повинен розуміти, хто його клієнти і чого вони прагнуть". Важливу роль у цьому процесі відіграють волонтери, Фонд Національного архіву, громадські ради, приватні фонди, що надають підтримку президентським бібліотекам. Використовуються усі засоби для інформування громадськості: семінари, виставки, лекції, шкільні уроки, фільми, архівні музеї, веб-сайти, програми партнерства з університетами і коледжами, підготовка їх професорсько-викладацького складу, вчителів, які використовують архівні джерела у ході навчального процесу, сприяння генеалогічним дослідженням. NARA розглядає Інтернет, як один із основних засобів інформування громадськості.

13 листопада 2009 року прийняв присягу новий десятий Архівіст Сполучених Штатів Америки Девід Феррієро²², який є провідним вченим у галузі бібліотечних та інформаційних наук. Понад 30 років він присвятив роботі у наукових бібліотеках країни, останнім часом очолював одну з найбільших бібліотек світу – Нью-Йоркську публічну бібліотеку. Саме під його керівництвом Національний архів Сполучених Штатів Америки буде реалізовувати свої стратегічні плани.

---

¹ Обидва будинки Національного архіву знаходяться у Вашингтоні, але за адміністративно-територіальним поділом місто входить до округу Колумбія, що знаходиться між двома штатами Вірджинія (NW) та Меріленд (MD).

² National Archives and Records Administration. 44 U.S.C. Chapter 21. // Basic Laws and Authorities of the National Archives and Records Administration. – Washington, June, 2000. – P. 11-15.

³ The Freedom of Information Act (FOIA). 5 U.S.C. § 552. // Basic Laws and Authorities of the National Archives and Records Administration. – Washington, June, 2000. – P. A37 – A-43.

⁴ NARA у своїй роботі керується стратегічними та щорічними планами. Нині архів діє за стратегічним планом на 2006-2016 роки, яким визначено мету діяльності архіву, стратегічні завдання архівної галузі країни на найближчі 10 років, критерії оцінювання досягнень архівної галузі. Кожні три роки стратегічний план переглядають і до нього вносять корективи згідно з умовами і потребами часу. Див. “Strategic Plan Update: Preserving the Past to Protect the Future, 2009” (Стратегічний план удосконалення: зберігання минулого захищає майбутнє) на офіційному сайті NARA www.archives.gov.us.

⁵ Government Performance and Results Act. 31 U.S.C. § 1101 note, 31 U.S.C. § 1115 note. // Basic Laws and Authorities of the National Archives and Records Administration. – Washington, June, 2000. – P. 57.

⁶ Federal Activities Inventory Reform Act. 38 U.S.C. § 501 note. // Basic Laws and Authorities of the National Archives and Records Administration. – Washington, June, 2000. – P. 56.

⁷ Кадрова політика в Національному архіві спирається на низку законів: Equal Pay Act of 1963 (Закон про рівну оплату праці 1963 року); title VII of the Civil Rights Act of 1964, as amended by the Equal Employment Act of 1972 (розділ 7 Закону про громадянські права 1964 року з поправками, внесеними законом про рівні права зайнятості 1972 року); Rehabilitation Act of 1973 (Закон про реабілітацію 1973 року); Age Discrimination in Employment Act of 1967 (Закон про вікову дискримінацію при прийомі на роботу 1967 року); Civil Rights Act of 1991 (Закон про громадянські права 1991 року); title 29 Code of federal regulations (Розділ 29 Кодексу федеральних правил).

⁸ Основи законодавства США у галузі свободи інформації і архівної справи складають низку актів, головними з яких є: Federal Records Act 1950 року, Presidential Records Act 1978 року, Presidential Libraries Act 1955 року, Presidential recording and Materials Preservation Act 1974 року, Freedom of Information Act 1966 року, Privacy Act 1974 року тощо.

⁹ Crotty Rob. The Congressional Archives. NARA Unit Preserves Histories of Legislation in House, Senate. // Prologue. – Fall 2009, Vol. 41, No. 3.

¹⁰ Kimberlee N. Ried. NARA’s UptoDate in Kansas City. Central Plains Regional Archives Moves to Historic Downtown Location. // Prologue. – Spring 2009, Vol. 41. No.1.

¹¹ Tara EC McLoughlin. Ready Access. NARA’s Federal Records Centers Offer Agencies Storage, Easy Use for 80 Billion Pages of Documents. // Prologue. – Spring 2008, Vol. 40, No. 1.

¹² Вихід на регіональні архіви у мережі Інтернет зручно здійснити через офіційний веб-портал NARA – <http://www.archives.gov.us>.

¹³ Norman Eisenberg. 20th – Century Veterans’ Service Records. Safe, Secure – and Available. // Prologue. – Spring 2005, Vol. 37, No. 1.

¹⁴ Дослідники повинні пам’ятати, що першим великим центром зберігання військової документації у США є безпосередньо Національний архів у Вашингтоні. Саме у будинку на Пенсільванія авеню зберігаються документи добровольців, які вступили до лав армії і служили у період між 1775–

1902 роками, рядових регулярної армії за період з 1798 до 31 жовтня 1912 року, офіцерів регулярної армії за період з 1798 по 30 липня 1917 року, рядових військово-морського флоту за 1798-1885 роки, офіцерів флоту за 1798–1902 роки, офіцерів і рядових Морського корпусу за 1798–1904 роки, служб берегової охорони, рятування та маяків за 1791–1919 роки, армії, флоту і Морського корпусу конфедератів періоду Громадянської війни. – Trevor K.Plante. *Military Service Records at the National Archives*. – National Archives and Records Administration, Washington, DC, 2007. – 119 стор.

¹⁵ Lori Cox-Paul. There's a NARA Near You! Exploring the regional Archives. // *Prologue*. – Fall 2005, Vol. 37, No. 3.

¹⁶ Jerry L. Wallace. What are Affiliated Archives? Kris T. Althoff. *The Hartranft Affiliated Archives*. // www.archives.gov.us

¹⁷ Gary A. LaValley. *The United States Naval Academy Archives*. // www.archives.gov.us

¹⁸ *Prologue*. – Summer, 2009. – Vol. 41, No. 2. – P. 66.

¹⁹ FY 2010 Request Sent to Congress. // *Prologue*. – Summer, 2009. – Vol. 41, No. 2. – P. 66.

²⁰ Strategic Plan Update: Preserving the Past to Protect the Future, 2009 // www.archives.gov.us

²¹ Executive Order 12958 – Classified National Security Information. The provisions of Executive Order 12958 of April 17, 1995. // *Basic Laws and Authorities of the National Archives and Records Administration*. – Washington, June, 2000. – P. A-9 – A-25.

²² www.archives.gov.us – офіційний сайт Національного архіву, прес-реліз на головній сторінці.

В статтю, посвященную 75-й годовщине Национального архива и Администрации документации Соединенных Штатов Америки (NARA), очерчены основные этапы развития NARA, проанализирована структура, система и сеть архивных учреждений, подчиненных ему.

Ключевые слова: Национальный архив Соединенных Штатов Америки; Национальный архив и Администрация документации США; структура Национального архива и Администрации документации США; президентские библиотеки в Соединенных Штатах Америки; федеральные центры документации в США; управление архивной отраслью на территории США.

In the article on the 75 th anniversary of the National Archives and Administration of documentation of the United States (NARA), is described the main stages of NARA, analyzed the structure, system and network of archival institutions subordinate to it.

Keywords: National Archives of the United States; National Archives and Administration of Documentation of the U.S.; the structure of the National Archives and Administration of documentation of USA; presidential libraries in the United States; federal documentation centers in the U.S.; management of archives in the United States.